

FACULTY OF ECONOMICS

THAMMASAT UNIVERSITY

FACULTY OF ECONOMICS, THAMMASAT UNIVERSITY

เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

มิถุนายน 2016

แรงงานเมียนมาเข้าเมืองผิดกฎหมาย:

อุปสรรคเชิงนโยบาย

ธีรภาพ พักทอง

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจุบันแรงงานเมียนมานั้นมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยอย่างมากโดยเฉพาะในภาคบริการที่ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ครอบคลุมถึงประมง และก่อสร้าง โดยกลุ่มที่มีสถานะเข้าเมืองถูกกฎหมายนั้นมีอยู่ราว 1 ล้านคน กลุ่มนี้ทำงานได้อยู่ 2 อาชีพ คือ กรรมกรและผู้รับใช้ในบ้าน ในขณะที่ตัวเลขและลักษณะอาชีพของแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมายนั้นยังไม่มีข้อมูลปรากฏชัด โอกาสทางเศรษฐกิจของไทยยังคงดีอยู่สำหรับแรงงานเมียนมาโดยเปรียบเทียบ หากไม่เปลี่ยนแปลงโอกาสในไทยน่าจะยังคงดึงดูดแรงงานเมียนมาและอื่น ๆ เข้ามาอีกมาก

ข่าวที่เกี่ยวกับแรงงานเมียนมาในช่วงปีนี้มีกระแสวิพากษ์กันในสังคมกันอย่างกว้างขวาง หลังจากภาคการส่งออกของไทยที่ดูเซาอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจทั่วโลก ผนวกกับกระแสความกังวลเกี่ยวกับการไหลกลับของแรงงานเมียนมาอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจเมียนมาหลังจากการเลือกตั้งที่เริ่มดูดีขึ้น และการมาเยี่ยมแรงงานเมียนมาในไทยของนาง ออง ซาน ซูจี เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา ได้สร้างแรงกระเพื่อมให้กับสังคม เศรษฐกิจ และรัฐบาลไทยอยู่พอสมควร

ข้อเสนอแนะของแรงงานเมียนมาต่อรัฐบาลไทยนั้นไม่ใช่ข้อเสนอของนาง ออง ซาน ซูจี แต่เป็นข้อเสนอจากมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (แอลพีเอ็น) ร่วมกับเครือข่ายแรงงานเมียนมาในไทย ผู้เขียนมองว่าข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าจ้างขั้นต่ำและสิทธิของแรงงานที่เสมอภาคและทั่วถึงกัน เป็นเรื่องที่ต้องทำอยู่แล้วและไม่ใช่อะไรใหม่ ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับพิธีการพิสูจน์สัญชาติและประเด็นอื่น ๆ นั้นยังสามารถถกเถียงปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกฎระเบียบของไทยเพื่อหาข้อสรุปกันต่อไป

กล่าวถึงการดูแลแรงงานต่างด้าวเพิ่มเติม การเข้าถึงสิทธิที่เกี่ยวกับสุขภาพของแรงงานต่างด้าวนั้นถือเป็นหลักที่เป็นไปตามหลักข้อตกลงพื้นฐานสากล และต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติกับแรงงานทุกชาติ ซึ่งหลาย ๆ อย่างก็ได้มีการดำเนินการไปแล้ว อาทิ การซื้อสิทธิประกันสังคม การให้สิทธิในการศึกษาสำหรับเด็ก เป็นต้น สำหรับกลุ่มที่มีสถานะถูกกฎหมายดูจะไม่เป็นปัญหามาก โดยกลุ่มที่เป็นปัญหาหลักไม่เข้าค้ายไม่ออกของสังคมมากที่สุดคือ กลุ่มแรงงานที่ยังมีสถานะผิดกฎหมายอยู่ ซึ่งเราจะดูแลและจัดการคนเหล่านี้อย่างไรบ้าง เพื่อไม่ให้สร้างปัญหาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ยังเป็นคำถามที่ต้องการทำความเข้าใจกับคนไทยด้วยกันเอง ยังต้องพูดคุยกันอีกมาก

ผู้เขียนมองว่าการแก้ไขปัญหาแรงงานเมียนมาที่เข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นประเด็นต้นตอของอุปสรรคในเชิงนโยบายและยังน่าห่วงอยู่ในยุคที่ทุนมีการไหลเวียนกันอย่างรวดเร็ว แรงงานเมียนมาที่เข้าเมืองผิดกฎหมายนั้นรัฐเองไม่สามารถระบุตัวและจำนวนที่แน่นอนได้ (?) แรงงานกลุ่มนี้มีการลักลอบเข้าเมืองด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ถูกเอาเปรียบ เกิดกรณีพิพาท มีการหลบซ่อนเพื่อแอบเข้ามาแย่งงานคนไทย สร้างปัญหาสังคม เกิดปัญหาการจับคู่ระหว่างความต้องการแรงงานและอุปทานแรงงานต่างด้าวที่จะถูกนำเข้ามาโดยตลอด สร้างความเสียหายให้กับทุกฝ่าย ขณะเดียวกันการอนุญาตให้แรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมายมาลงทะเบียนเพื่อพิสูจน์สัญชาติเพื่อทำงานชั่วคราวก็มีการดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายคือต้องการจะให้แรงงานเมียนมากลับไปยังประเทศของตนหลังจากระยะเวลาอนุญาตให้ทำงานหมดลง แล้วให้ดำเนินการขออนุญาตเข้าเมืองมาใหม่เพื่อมาทำงานอย่างถูกกฎหมาย แต่ปัญหาใหญ่คือ แรงงานกลุ่มนี้มีจำนวนมากและกระจายทั่วประเทศ ปัจจัยเรื่องการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของการทำงาน โอกาสที่จะกลับมาไทย ล้วนเป็นความเสี่ยงต่อระบบเศรษฐกิจทั้งสิ้น โดยล่าสุดกรมการจัดหางานผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวยื่นรายงานตัวเพื่อขอรับบัตรใหม่จนถึง 29 กรกฎาคม 2559 อีกทางหนึ่ง แม้รัฐบาลจะพยายามสนับสนุนช่องทางผ่านการลงนามบันทึกความร่วมมือ (เอ็มโอยู) ระหว่างทางการไทยกับเมียนมาโดยผ่านระบบรัฐต่อรัฐมากขึ้น แต่การใช้ประโยชน์จากช่องนี้ยังน้อยอยู่ โดยตัวเลข ณ พฤษภาคม 2559 มีแรงงานเมียนมาที่ถูกนำเข้ามาโดยช่องทางดังกล่าวเพียงราว 150,000 คน

ผู้เขียนมองว่าโจทย์สำคัญของรัฐบาลไทยและเมียนมาในระยะยาวคือ 1) การหามาตรการที่จะช่วยลดจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย อาทิ จะต้องระบุความต้องการแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจน มีการอบรมก่อนทำงานและติดตามควบคุมทั้งนายจ้างและลูกจ้าง คำนึงความปลอดภัยในการทำงาน การทำสัญญาที่เป็นธรรมและการช่วยเหลือในกรณีพิพาทจากการทำงาน ให้ครบวงจร เป็นต้น 2) การเพิ่มประสิทธิภาพหรืออัตราการใช้ประโยชน์จากช่องทางการทำเอ็มโอยูระหว่างทางการไทยกับเมียนมา แบบรัฐต่อรัฐ ให้มากขึ้น 3) ทำให้ถูกต้องตั้งแต่ต้นทาง ฝั่งเมียนมาเองก็ต้องปรับตัวด้วยการจัดระบบการจ้างงานให้ถูกต้องตามกฎหมายก่อนที่จะเข้ามาในไทย ต้องมีอบรมด้านกฎหมาย สิทธิ วิธีการทำงานร่วมกับคนไทย รวมถึงการพัฒนาฝีมือให้ได้มาตรฐานและตรงตามความต้องการของนายจ้างไทยด้วย และท้ายที่สุด ผู้เขียนหวังว่าการเดินทางมาเยี่ยมแรงงานเมียนมาของนาง อองซาน ซูจี จะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยให้สถานการณ์การแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ การได้มาซึ่งแรงงานที่มีคุณภาพ และการบริหารจัดการแรงงานทั้งในไทยและเมียนมาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา